

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list s prilogo „Vrtnar“.

Uradno glasilo
c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje **Gustav Pirc**, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji s prilogo vrč 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 12. V Ljubljani, 30. junija 1892. Leto IX.

Obseg: O pridelovanju turščice. — O izbiranju prasičev za plemo. — Zdravstveni pomen gozda. — Sklepi avstrijskega vinarskega shoda na Dunaj. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Tržne cene. — Inserati.

O pridelovanju turščice.

Ako primerjamo naše običajne poljske pridelke z množico pridelkov po deželah, ki so v kmetijstvu pred nami, trditi smemo, da smo za polovico za njimi. Temu se pa ni čuditi, če vidimo naše še precej zelo priprosto in ob enem površno obdelovanje njiv. Pogledjmo le naše ozke kraje, ki skoraj nikoder niso upravičeni, potem naše plitvo oranje, ki je le nekako praskanje zemlje, dalje gnojenje s slabo predelanim gnojem brez vsakega reda itd. itd. K tem velikim napakam prihaja potem še slaba setev, nepravilno oskrbovanje rastočih rastlin itd., in konec vsega je pičel pridelek, zabavljanje na slabo letino in davke, pomislimo pa ne, da z neprimernim obdelovanjem dvakrat več proč zaženemo, nego znašajo vsi naši davki.

Prilika nam bode še nasnela govoriti o vseh teh rečeh, danes hočemo pisati le o pridelovanju turščice, ki je kaj važna rastlina za vse slovenske pokrajine. O pravilnem pridelovanju da turščica na hektaru posetve do 70 hl pridelka, ali po stari meri 1 mernik posetve da nad 21 mernikov pridelka. Kedaj se pri nas to primeri? Nikdar. Vsaj to tudi čudno ni, kajti na njivi rasto fižol, krompir in turščica, in ni ena

teh rastlin ni oskrbovana, kakor ji gre. Ko bi vsako teh rastlin posebe pridelovali in to pravilno, vsak sme verjeti, da bi uspeh bil še enkrat boljši. Kar je pa posebno važno, obdelovanje moramo dandanes tako urediti, da je pred vsem dobro in pravilno, a zraven tega da je je

lahko zvršiti. Najteže pa je dandanes zvrševati ročna dela, ker nimamo pridnih delavcev in poslov. Velik dobiček je na vse strani tam, koder morejo ročno delo nadomestiti z vprežnim, in to je mogoče ravno pri turščici.

V naslednjih vrsticah je popisano, kako je najbolje pridelovati turščico, da je pridelamo veliko, a da imamo z obdelovanjem malo stroškov.

Turščica je rastlina, ki sega s svojimi koreninami globoko v zemljo, zato ljubi globoko obdelano zemljo, na kateri more tudi več let zapored dobro uspevati. Sicer pa turščica uspeva po vsakem žitu, najizvrstnejše pa po detelji ali sploh na razorani ledini.

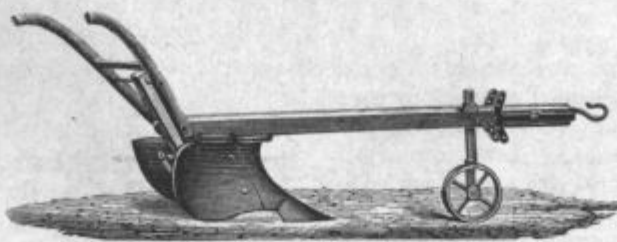
Turščica ljubi svež gnoj

in to veliko. Bati se ni, da bi polegla.

Ako hočemo turščico ceno pridelovati, ne smemo preveč delati z rokami. To desežemo, če jo sejemo v vrste, in sicer toliko narazen, da jo potem lahko s konjem okopujemo in osipamo. Pravšna širakost vrst je 63 cm. Vrste moremo poprej zaznamovati ter z roko sejati tur-

Podoba 40.

Podoba 41.

ščico po 30 cm narazen v vrsti. Pa tudi to delo z roko si lahko prihranimo, če delamo s sejalnim strojem, katerega kaže podoba 40. S tem strojem iz jekla in železa narejenim moremo z enim vprežnim živinčetom sejati na enkrat v dve ali pa v tri vrste in se ni bati, da bi šlo le eno zrno pod zlo. Pri turščici je glavna reč, da jo enakomerno in ne pregloboko sejemo. 5 centimetrov jo smemo najgloblje sejati. To delo opravlja najnatančnejši ta stroj, ki stoji pri Fr. Luttenbergerji v Weizu na Štajarskem dvorsten 30 gld., trivrsten pa 40 gld. Vsakdo si lahko misli, kako hitro in ceno ter ob enem izvrstno je njiva s turščico posejana, če imamo tak stroj.

Kadar je turščica slab pedenj visoka, moramo jo prvokrat okopati. Tudi to delo se hitro in najceneje zvrši s konjem, vpreženim v okopovalnik. Drugič okopljemo turščico, kadar je 30 cm visoka, poprej jo pa v vrstah še razredčimo, če je pregosta. Predno gre turščica v latje, jo ospemo z osipačem, kakeršnega kaže podoba 41. Če je potrebno, lahko tudi dvakrat osipljemo, a na vsak način, predno cvete, ker ob cvetji ne smemo na njivo, da ne motimo plojenja. Porezavati vrhove zoreči turščici, je škodljivo, zato je to opustiti.

Ako bodemo na popisani način pridelovali turščico, pridelali je bodemo vselej veliko, obdelovanje nas bode, ker bo večinoma z vprežno živino opravljeno, stalo malo in njiva bo brezplevelna, kar je za naslednjo rastlino zelo važno. Naposled še omenjamo, da je treba korenine turščici tudi populiti ter jih, kar je najboljši, požgati, drugače je nevarno, da se po njivah zaplodi turšična koreninska uš, ki naredi veliko škodo povsod tam, koder se zaplodi.

O izbiranju prasičev za plemo.

Pred vsem morajo seveda biti živali, ki se odbero za plemo, zdrave in pa lepega trupla. Imeti pa morajo tudi vsa znamenja, da so zelo rodovitne.

Merjasec mora biti zlasti močne rasti, zadnji del ne sme biti slabši od sprednjega. Stegna morajo biti čvrsta, ker dajo najboljše meso pri prasiči. Vsa spolovila morajo biti normalna. Glava bodi lepa. Rilec ne sme biti nagubančen, pa tudi ne niti predolg niti prekratek in mora v ravni potezi držati se čela. Prsi naj bodo široke, truplo razmerno dolgo, hrbet raven. Iz kratka, vnanost merjasčeva mora biti lepa, ali vender se mu mora že na prvi pogled poznati, da je samec. Biti mora pogumen in živ, pa ne hud.

Mnogi mislijo, da je merjasec glavna stvar pri plemenjenji, in ne gledajo na to, kakšno svinjo izbero za plemo. V resnici je pa svinja še večega pomena za plemo. Zaradi tega se pa mora ravno tako gledati, da se izbere dobra svinja.

Truplo njeno mora biti ravno tako normalno kakor merjasčevo, samo da mora imeti lastnosti samice, ne sme biti torej preveč zavaljeno. Da mora tudi svinja biti popolnoma zdrava, še praviti ni treba. Glava mora biti lepa, rilec raven, ne predolg ne prekratek. Prsi naj bodo široke in obilne, truplo razmerno, hrbet raven, zadnji del močen in širok, noge močne, da morejo nositi precejšnjo težo, ko je breja. Spolovila in sesci morajo biti pri svinji dobro razviti.

Če ima svinja več sescev, gotovo bode imela tudi več praset. Zaradi tega ni dobro za plemo izbirati svinj z maloštevilnimi sesci. Če ima svinja malo sescev, tudi ni za plemo, ako bi tudi sicer kazala rodovitnost, ker bi bilo zelo neprijetno, ko bi le imela več praset nego se-

scev. Izkušnja uči, da skoro ni mogoče izrediti več praset, nego ima svinja sescev.

Po izkušnjah imajo več vrste več praset nego manjše in so torej boljše za plemo. Veče vrste imajo povprek po devet, srednje po osem in manjše po sedem praset.

Sicer pa ni vse odvisno le od vrste, temveč so sploh nekatere svinje vsake vrste rodovitnejše od drugih. Svinje, ki se odlikujejo z rodovitnostjo in z obilim mlekom, je dobro imeti dlje časa za plemo, ker se te lastnosti podedujejo.

Navadno doseže svinja popolno rodovitnost šele, kadar se drugi ali tretji krat oprasi. Enako rodovita ostane do četrtega ali petega leta, potem pa je vedno manj, zato je ni dobro dalje imeti za plemo, temveč naj se opita in zakolje. Le posebno dobre svinje je lahko še dalje časa imeti za plemo.

Zdravstveni pomen gozda.

Preiskave so pokazale, da je gozdni zrak velikega pomena za zdravstvo zaradi velike čistote svoje. Prost je dima in prahu, škodljivih plinov in para. Tudi nima toliko zdravju škodljivih bakterijskih klic, ki so vzrok raznim nevarnim boleznim, kolikor mestni zrak. Gozd blagodejno vpliva na podnebje. Varuje prevelike vročine in pa mrzlih, suhih vetrov, ki povzročajo razna vnetja. Po gozdnih krajih se temperatura veliko manj preminja, in to je tudi zelo važno. Hitre premembe temperature vplivajo kaj slabo na zdravje. V gozdnem zraku je jako mnogo ozona, kar jako ugaja zdravju.

Preiskave gozdne prsti so pa pokazale, da v njej ne uspevajo zdravju škodljive glivice. Prst v gozdu ni ob koreninah preveč vlažna, ker drevesne veje branijo vodi, da ne prihaja vsa na tla. Gozdna prst je vedno blizu enako vlažna. Prst je kislja in se zatojre jako počasi razkrajaja, posebno ker je v gozdu veden hlad. V taki prsti pa ne uspevajo razni zdravju škodljivi bacili. Preiskavanje je dognalo, da je v pognojeni njivski in vrtni prsti vedno mnogo zdravju nevarnih bacilov, v gozdni prsti jih pa skoraj nič ni. Ker se v gozdni prsti stvari počasneje razkrajajo in torej oddajajo manj ognjenčeve kisline in ker nima dosti duševih snovi, ne morejo se v njej trohljive glivice tako hitro množiti kakor v njivski prsti.

Pri nalezljivih boleznih se je jasno pokazalo, da so gozdne pokrajine mnogo zdravejše, nego druge. To se posebno opaža pri koleri, rumeni mrzlici in malariji. Pokazalo se je celo, da so boleznij jeje pojemanj, če se je dosti dreves zasadilo.

Zatorej je že iz zdravstvenih ozirov treba gledati, da ohranimo naše gozde, ki so pa seveda tudi v gospodarskem oziru velike važnosti. Slovencem torej priporočamo, varujte svoje lepe gozde, ne uničujte jih.

Sklepi,

storjeni na avstrijskem vinarskem shodu dne 3. aprila 1892. l. na Dunaji v Sofijini dvorani

v navzočnosti Nj. ekcelencije gospoda kmetijskega ministra Julija grofa Falkenhayn-a, mnogoštevilnih državnih in deželnih poslancev, zastopnikov znamenitejših strokovnih društev in več nego 3000 vinščakov iz vseh vinorodnih krajev avstrijskih.

(Konec).

VI.

Pripoznati se sicer mora, da se je sklenilo zadnja leta nekaj zakonov, vsled katerih vinogradniki, katerim je trtna uš uničila ali zmanjšala pridelek, plačujejo od

svojih vinogradov manj davka, vendar bode treba izpremeniti naredbo c. kr. finančnega ministerstva z dne 12. oktobra 1891. l., d. z. št. 157., tako, da se bode, če se je na podlogi zakona z dne 3. oktobra 1891. l., d. z. št. 150., odpisalo za kak po trtni uši okužen vinograd kaj davka, v prihodnje odpisoval davek uradnim potom.

Ob enem se izreka želja, naj bi se pri takih zemljiščih, katera zasade z ameriškimi trtami, odpisalo nekaj davka tudi tam, kjer še ni trtne uši, in tudi pri takih zemljiščih, ki do sedaj še niso bila vinogradi. Tudi naj bi se vinogradi, katere napada peronospora viticola, postavili v tisti nižji kakovostni (bonitetni) razred, katerega določi cenitev po odbitih povprečnih stroških za zatiranje.

C. kr. vlada se prosi, da tistim vinogradnikom, katerim se po zakonu z dne 3. oktobra 1891. l., d. z. št. 150., zniža zemljiški davek, ker se je pojavila trtna uš, primerno zniža tudi davek od poslopij (v enakem razmerju z zemljiškim davkom), in sicer takrat, če v njih stanuje vinogradnik sam s svojo družino, s posli in delavci, ne pa, če jih daje v najem.

Končno je še omeniti, da je zelo potrebno, da se davčni prepis pri izpremembi zemljiške porabe in pa odpis davkov izvrši kar najhitreje mogoče.

VII.

Z ozirom na to, da vinogradi vedno bolj slabé vsled trtnih bolezni in da se je poraba vina zelo zmanjšala, je pač pravično, da se po vinorodnih okrajih primerno zniža užitnina na vino.

Tam, kjer ni nikake pogodbe, odpravi naj se vsaka najemnina in c. kr. finančna oblastva naj oskrbe popis po cenitvi.

Dela naj se na to, da se določi užitnina tako, kakor drugi davki.

VIII.

Ker je v državni proračun postavljeni znesek 42.000 gold. za zatiranje trtnih bolezni veliko premajhen, prosi se c. kr. vlada nujno, da postavi v prihodnji proračun veliko večji znesek.

Podpore in posojila, ki jih daje država, porabljajo naj se, dokler se kaj drugega ne ukrene, tako, da razpolaga ž njim deželni zastop. Država naj dovoljuje vedno toliko podpor ali posojil, kolikor dežela. Posojila in podpore naj razdeljuje komisija, katero imenujeta deželni odbor in pa politično deželno oblastvo.

C. kr. vlada se dalje prosi, da bi skrbela za to, da postane zakonski načrt o posojilih v stiskah kar najprej mogoče pravoveljavnen, in naj dovoli vinščakom, ki so v stiskah, kar najprej mogoče takih posojil. Ker je za letos, na pr. v Dolenji Avstriji na 60.000 gld. določena posojilna vsota v razmerju s premnogimi prosilci na vsak način premajhna, povišati bode treba vsakakor to vsoto.

IX.

Ker je vsled pristavka o vinski carini v carinski in trgovinski pogodbi z Laško postalo avstrijsko vino-trštvo zelo negotovo, prosi se c. kr. vlada nujno, da se pogodi z Laško o primernem stalnem carinskem postavku. Če ostanejo pogajanja brez uspeha ter se laška vina vsled tega v veliki množini začno uvažati v Avstrijo, treba bode napraviti javnih skladišč za domača vina ter tudi z drugimi sredstvi izkušati, da tuje tekmovanje avstrijskemu vinarstvu ne bode preveč škodovalo.

X.

Zelo potrebna je preuredba zakona z dne 21. junija 1880. l. o izdelovanju in prodaji vinu podobnih pijač, in

kar najprej mogoče naj se sklene strog zakon proti ponarejanju (oziroma kvarjenju) živil.

Do tedaj pa naj se oblastvom naroči, da z brezozirno strogostjo izvršujejo sedaj veljavna zakonska določila, posebno tudi zakon z dne 21. junija 1880. l. o užitnini na umetna vina, ter prepovedo oznanila vinskih nadomestil po raznih časopisih.

XI.

Izvrševalni odbor naj ostane še dalje, storjene sklepe naj naznani strokovnim društvom ter jih v obliki prošenj predloži odločilnim zakonodavnim zborom. Posvetuje naj se, ali bi kazalo ustanoviti nezavisen list za vinarstvo, ter naj potrebno ukrene za II. avstrijski vinarski shod, ki naj bi bil v južni Štajarski.

Razne reči.

— **Maža za leseno posodo.** Lesene posode, kakor vedra in sodi, se večkrat tako izsuše, da se naredo presledki in puščajo vodo. Ta neprimilika se odpravi z mažo, ki se naredi tako le: 6 g sala, 40 g soli in 33 g voska se zmeša in polagoma nad ognjem raztopi. Nato se dodene tekoči tvarini še 50 g pepela (lesnega), in mazilo je gotovo. Vsa mesta, ki puščajo, je treba osušiti in zamazati z gorkim mazilom. Kakor hitro se mazilo posuši, sodi nič več ne puščajo. Če kaj mazila ostane, hrani naj se na suhem in kadar ga je zopet treba, razgreje naj se nad ognjem.

— **Kako spoznati, da je vino ponarejeno.** Neki francoski časopis priporoča dejati v vino nekaj glicerina, če se hoče vedeti, ali je ponarejeno. V naravnem vinu se glicerina usede na dno, ne da bi kaj premenil barvo, v ponarejenem pa postane rdeč, vijoličast ali pa rumenkast.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 136. Kje se dobe ali kedo prodaja suhe hrastove škodle (šintelne)? (J. M. na R.)

Odgovor: Obžalujemo, da Vam na to vprašanje ne moremo dati povoljnega odbora, pač pa pričakujemo, da nam kedo izmed naših čitateljev, ki bode bral to vprašanje, naznani, kje je dobiti take škodlje. Ako kaj pozvemo, hočemo Vam sporočiti.

Vprašanje 137. Rad bi vedel, kje je dobiti kose za košnjo žita? Občna je želja, da bi popisali v „Kmetovalci“ tako koso, ter jo s podobo pojasnili. (F. A. na V.)

Odgovor: Kmetijska družba je že večkrat za vzorec priskrbela kose za košnjo žita. V ta namen je naročila stojalo (roč ter pripravo, s katero se posečeno klasje zajame) od c. kr. kmetijske družbe v Celovci. Če se ne motimo, stoji tako stojalo 60 kr. Kosa je pa dobra vsaka navadna, da je le nekoliko daljša in širša. O priliki hočemo popisati tako koso in priobčiti tudi nje podobo. Prav zelo bi bilo želeli, da se tudi pri nas uvede košnja žita, ker je veliko hitrejša in cenejša od žetve, zlasti pri sedanjih žalostnih delavskih razmerah.

Vprašanje 138. Ali ni razen v zadnjem „Kmetovalci“ objavljenih sredstev proti bramorju nobenega drugega? Ali bi ga ne bilo dobro preganjati z „oleum animale foetidum“? (J. M. v Tr.)

Odgovor: Ko bi bili vedeli še za druga sredstva nego že objavljena, gotovo bi bili o njih poročali. V mnogih strokovnih knjigah, katere smo pregledali v ta namen, nismo našli nič novega. Glede navedenega olja nimamo nič izkušenj. Morda

je kakemu čitatelju znano, kakšno drugo izkušeno sredstvo proti bramorjem.

Vprašanje 139. Za hišo na vrtu, kjer je stala lansko leto gnojna voda, napeljal sem cestnega blata ter tako svet za kakih 30 cm zvišal. Na ta svet sem vsadil krompirja, ki sedaj že cvete in je tako visok vzrastel, da me sosedje strahijo, da ne bode nič pridelka, ker tako nori. Ali bi ne bilo dobro **krompirjevo zelišče porezati**, in sicer koliko? Z dvema vrstama sem že tako naredil, a se bojim, da ne bi se posušil. (J. M. v D. v.)

Odgovor: Da krompir tako nori, vzrok je prebogata zemlja, ki je poleg tega še enostranska. Zelišča ne gre rezati, ker je neobhodno potrebno za razvoj krompirjevih gomolj v zemlji. Gledati morate, da ne bode zelišče še dalje raslo. V ta namen nalomite pri tleh strelbovje. To ovira kroženje soka, zelišče ne nori dalje ter hitreje oleseni. Ako se ta neprilika pokaže na njivah, pomagajo si najhitreje s tem, da jih povaljajo z lahnim lesenim valjarjem.

— **Vprašanje 140.** Krava se mi je zadušila in moral sem jo zaklati. Da bi meso porabil, nasolil sem ga in sedaj bi ga rad posušil. **Kako naj sušim meso sedaj po leti**, da bode za rabo? Ali se sme sušiti v kuhinji na dimu, ali ne bo prevroče? (A. Š. v M. b.)

Odgovor: Po leti se meso ravno tako suši kakor po zimi, le to je res, da se v toploti lahko poprej pokvari, predno je dovolj prekajeno. To pa preprečite, prvič da je dovolj osolite, kar ste i tako naredili, drugič da je hitro posušite in prekadite. Meso se tem hitreje posuši, na kolikor večem prepihu visi, in ravno tako se toliko hitreje prekadi, v kolikor gostejšem dimu visi. Močno prekajeno meso seveda ni tako okusno kakor ravno pravšeno, a po leti se ne sme na to toliko ozirati. Razen tega Vam tudi priporočamo paziti, da se muhe ne usedajo na meso, ker one vtikajo vanje svojo zalego in naredijo meso črveno.

Vprašanje 141. Pri nas dela po vrtilih veliko škodo neki mali hroščec, ki se zarije z rilcem v mladiko kakih 5 do 10 cm pod vršičkom in tam toliko časa vrta, da mladika omahne in se posuši. Pokončal mi je letos ta škodljivec drevesa, ki so najlepše rasla. Kako se imenuje ta hroščec, in ali je kaj pomoči zoper njega? (J. T. v Z.)

Odgovor: Hroščec, ki Vam dela škodo, je iz vrste rilčkarjev in se imenuje „obrezač“ ali „omladar“, latinski „rhynchites conicus“. Obrezač obgrizuje pomladi popke in brste in je zategadelj škodljiv zlasti cepičem. A še mnogo večja je škoda, ki jo dela samica s svojo zalego. Ona si namreč izbere mehko, sočno mladiko, jo nekoliko nareže, potem gre pa na vršiček in izvrti v mladiko jamico do stržena. položi vanjo eno jajce in je potisne na dno narejene jamice. Zdaj se vrne do zareze in odgrizne mladiko, da pade na zemljo. Časi se drži veje, ali takó rahlo, da jo prvi veter vrže uže na tla. Ako je mladika dolga, izvrti tudi dve ali tri jamice v primerni daljavi drugo od druge in v vsako položi po eno jajce. Iz njega se izvali bela ličinka (črvč) z belo glavo ter se hrani s strženom usehle mladike. Da se ta kvarljivec in njemu sorodni preženo, je najboljšo sredstvo vse obrezane mladike pridno pobirati ter sežigati, drevesa pa pomladi otresati in otepati. V ta namen se razpore pod drevo kakov prt ali rjuha, pod manjša se pa drži kak star dežnik. Drevje se seveda ne sme otepati po cvetju in po mladikah, temveč stresajo se mu veje in trka s kako palico ob nje. Tako se natrese časi sila vsakovrstnih največ prav drobnih mrčesov, katerih na drevju tudi najboljšo oko ne more opaziti. A ves ta droblj je škodljiv bolj ali menj, zato ga je brez prebiranja pometati v ogenj ali ga kako drugače pomoriti.

Vprašanje 142. Pri nas goveja in prasičja živina zelo boleha za neko boleznijo v očeh. Rožena koža očesna namreč zelo zateče, in ljudje zato pravijo, da je živina rože-

ničeva. Nekateri režejo to bolno roženo kožo in s tem živina močno mučijo, češ, drugače žival za to boleznijo pogine. Jaz nisem tega mnenja, pa tudi v knjigi „Domači živinozdravnik“ nič podobnega ne najdem popisanega, zato prosim Vašega sveta. (J. T. v Z.)

Odgovor: Po Vašem popisu je očesna bolezen Vaše živine katarno ali pa revmatično vnetje oči, ki nastane vsled prehlajenja. Včasih je to vnetje kužno in se zlasti po leti kaže ter je po sluzi, ki teče iz oči, prenosljivo na druge živali. Posebne nevarnosti ni. Katarnalo vnetje se ozdravi v 8 do 14 dneh, revmatično traje pa dalje in ima ob napačnem zdravljenju lahko zle posledke, a le za oko. Iz tega vzroka Vam toplo priporočamo vprašati živinozdravnika, da Vam da navodilo, kako zdraviti tako obolelo živino. Dokler pa živinozdravnik ne pride, izpirati je oko z mlačnim kamiličnim čajem po večkrat na dan in paziti, da se živina ne drgne ob srbečo oko. Izrezovanje rožene kože je nezaslišana budalost, in prav ravnate, da je ne posnemate.

Vprašanje 143. Primeri se mi včasih, da mi roj uide iz panja, in sicer nekateri takoj drugi dan, nekateri pa šele čez več dni. Kaj je temu vzrok in kako to zabraniti? (J. T. v Z.)

Odgovor: Vzrokov navajajo različnih, a pravega vendar ne poznamo. Izkušnja uči, da roj gotoveje ostane v panji, če se mu da sat z zalego. Zlasti poznejši roji radi uhajajo, in to večkrat zaporedoma. Take uhajalce priporočajo dati nekaj dni v hladno hlet, kjer jih je seveda krmiti.

Vprašanje 144. Devet posestnikov nas je, ki imamo skupno zemljišče, na katerem je malo gozda, več del pa rabi za pašo. Ker ni ta paša popolnoma za nič in jaz uže sedem let svoje živine ne spuščam na njo, rad bi dobil svoj del oddeljen, ker bi ga potem lahko obdeloval ter imel lep užitek od njega. Kaj mi je storiti, da mi bode moj del oddeljen? (A. S. v G. pri Lj. na Štajarskem.)

Odgovor: Kakšne so naredbe pri Vas na Štajarskem glede razdelbe skupnih zemljišč, nam ni znano, vendar pa menimo, da sami ne morete zahtevati svojega deleža. Pri nas na Kranjskem razdele zemljišče, ako najmanj polovica vseh upravičencev zahteva. Razdelitev zemljišč imajo politične oblasti v rokah; zato bodele zvedeli vse podrobnosti pri okrajnem glavarstvu.

Vprašanje 145. Dasi imam s plotom zavarovane njive, vendar uhaja na nje živina štirih posestnikov, kateri jo po svojem pastirju priženo po noči, da je nihče ne vidi. Kaj mi je storiti, da se mi povrne škoda, ki jo živina dela? Ali naj se pritožim pri okrajnem glavarstvu ali pri sodišči? (J. K. v M.)

Odgovor: Škoda, katero Vam dela tuja živina, povrne se in krivec kaznuje na podlogi zakona z dne 17. januarja l. 1875., št. 8, o obrambi poljščine. Postopati o poljskih kvarah, oziroma preiskovati jih in kaznovati, pristoji županu tiste občine, v katere okoliši se je postava prelomila. Od vsakega živinčeta, ki se je paslo na tujem, je plačati globe 50 kr., katera se pa podvoji, če se je to zgodilo nalašč ali po noči. Vse druge podrobnosti pozveste iz omenjenega zakona, katerega doboste pri županu.

Gospodarske novice.

* † **Velečastiti gospod Simon Zadnik**, umirovljen župnik na Čatežu ob Savi, zelo vnet za kmetijski napredek ter dolgoleten član naše družbe (od l. 1862.), je umrl 17. t. m. — Gospod **Andrej Knez**, posestnik na Viču ter član kmetijske družbe kranjske, je umrl 18. t. m. Naj v miru počivata!

* **Galica za škropljenje trt** je razen malega ostanka glavnemu odboru naše družbe poslala, in tako ne more večim naročilom nič več ustreči.

* **Sibirska ajda**, in sicer zadnja pošiljatev, je došla ter jo je družbeni odbor precej pričel razpošiljati onim, kateri so si je naročili. Novih naročil na ajdo ne vzprejemamo več. Pri tej priliki poročamo, da se je odboru posrečilo dobiti neposredno iz Japana 100 kgr. japonske ajde, katero bode glavni odbor sam porabil za poskušnje.

* **Pasji kontumac** po občinah, oziroma po vaseh Ljubljanske okolice je vpeljan, in sicer v občinah Št. Vid, Medvode, Brezovica, Log, Horjul in Polhov Gradec, v vaseh Blatna Brezovica, Bevke, Sinja Gorica, Mala in Velika Ligojna, Lesno Brdo ter Drenov Grič, nadalje v občini Moste ter v vaseh Štefanova Vas, Fužine, Bezovik, Gorenja in Spodnja Hrušica, Velče, Slape in Studenec. — Vsi psi, ki po teh krajih, nimajo torbe ali sicer presto pohajajo, bodo se polovili in pokončali, njih posestniki pa kaznovali.

* **Glede živinozdravniškega pregledovanja** po železnici došle živine razglasuje c. kr. deželna vlada, da je odpošiljatelju skrbeti, da za pregledovanje živine upravičeni organi pravočasno zvedo, kedar ta živina doide na končno postajo. — Nadalje se naznanja, da od sedaj nadalje pregleduje živino na državnem kolodvoru v Ljubljani c. kr. okrajni živinozdravnik Artur Folakovsky, na južnem kolodvoru pa prvi mestni živinozdravnik Pavel Skale. — Po vseh drugih postajah pregleduje jo pa živino dotični c. kr. okrajni živinozdravnik.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Posnetek iz zapisnika družbenega občnega zbora dne 9. junija 1892.

Nikdar še, odkar obstoji c. kr. kmetijska družba kranjska, ni se zbralo k občenemu zboru tako izredno veliko in odličnih članov iz vseh krajev kranjske dežele, kakor letošnje leto. Da se je to zgodilo ravno letos, ko družba praznuje stoinpetindvajsetletnico svojega obstanka, je najboljši dokaz, da ni ne zastarela ne nazadovala, marveč dosledno se razvijala v čast deželi naši in v korist kmetijstvu kranjskemu. Slovesno praznovanje stoinpetindvajsetletnice je sicer odloženo na poznejši čas, vendar smemo letošnji tako mnogobrojno obiskani občni zbor smatrati kot nekaj del nameranih svečanosti, kojega so družabniki sami od sebe priredili kot nasledek vsestranskega skupnega delovanja v prosep družbe.

Občni zbor se je pričel ob 3/4 9. dopoldne v magistratni dvorani Ljubljanski ter trajal s kratkim presledkom do 1/2 2. ure popoldne. Navzočnih je bilo do 140 članov.

Predsedoval je gospod cesarski svetnik deželni odbornik Murnik. Kot zastopnik vlade je bil navzoči c. kr. vladni svetnik gospod Rüling pl. Rüdingen, kot zastopnik deželnega odbora gospod deželni glavar Oton Detela. Društveni predsednik gosp. cesarski svetnik Murnik je pričel zborovanje s sledečim odgovorom: »Slavni zbor! Čast mi je v imenu glavnega odbora c. kr. kmetijske družbe kranjske pozdraviti prečastitega zastopnika c. kr. vlade gospoda c. kr. vladnega svetnika Rülinga pl. Rüdingena, proseč ga, naj bi podpiral s svojo vplivno besedo ne le današnje sklepe občnega zbora c. kr. kmetijske družbe, nego i vse namere, katere goji kmetijska družba v prosep kmetijstva. Srčno pozdravljam tudi prečastitega gospoda deželnega glavarja vojvodine Kranjske gospoda Otona Detela in ga prosim, naj bi i nadalje s svojo merodajno besedo in z dejanjem podpiral kmetijsko družbo kakor doslej. Radostno pozdravljam tudi v tako obilnem številu došle prečastite gospode člane naše družbe, kateri so s tem pokazali, da niso le samo udje kmetijske družbe, nego da se i dejanski zanimajo za njen razcvit in prosep.

V kratkih potezah hočem slavnemu zboru poročati o važnejših rečeh, katere je obsegalo delovanje glavnega odbora, po-

drobneje bode itak poročal pozneje gospod društveni tajnik. Kakor je znano slavnemu zboru že iz lanskih obravnjav občnega zbora, izšel je važen zakon o povzdigi živinoreje, h kateremu je slavna c. kr. vlada za Kranjsko izdala tudi izvršilno naredbo. A došli so iz raznih krajev dežele glasovi, da se po tej postavi določene naredbe niso mogle doslej izvršiti, ker je še premalo bikov plemenjakov v deželi kranjski.

Slavna c. kr. deželna vlada kranjska je prošnji glavnega odbora, da bi se prvo leto ta zakon ne izvrševal prestrogo, radovoljno ugodila. Leta 1892. pa je postalo v tem oziru že dosti boljše. Korist postave so kmetovalci uvideli, le po nekaterih okrajih, tako v Črnomaljskem in Kočevskem, se zanimajo za povzdigo živinoreje še zmerom jako malo, upati pa je, da se tudi tod kmalu obrne na bolje. Govedoreja je na Kranjskem zadnja leta res lepo uspevala, da je pa temu tako, zahvaliti se je državi in deželni podpori. Država daje že več let za povzdigo govedoreje na Kranjskem letnih 2300 gld., deželni zbor kranjski pa je v ta namen dovolil letnih 4000 gld. Zmerom bolj se kaže, da bode zakon za povzdigo živinoreje dosegel res to, kar so trdili oni, ki so ga napravili in ga odločno zagovarjali, ko se je sklenil.

Ribarski odsek našega društva, kateri se je na novo ustanovil, jako uspešno deluje in kmalu bode pričel svoje delovanje po deželi. Isto tako izvršno deluje konjerejski odsek, o katerega delovanju se bode obširneje poročalo. Zakon za osušenje barja se dosedaj ni odobril, a po zadnjih poročilih, katera so dobili naši državni poslanci na verodostojnem mestu, izdale se bodo naredbe, katere ne bodo naših barjanov tako obtežile, kakor bi jih bil zakon, katerega je bil pred par leti sklenil deželni zbor kranjski, a vendar se bode dosegel tudi na ta način isti smoter.

Naša kmetijska družba se je zadnje desetletje kaj lepo razcvela ne le glede na svoje vsestransko delovanje, ampak tudi glede na veliko število društvenikov. To je gotovo dokaz, kako cenjena in priljubljena je naša kmetijska družba na Kranjskem. Najbolje o tem priča statistika udov in denarno poslovanje družbeno. Leta 1882. je kmetijska družba imela 470 udov in denarnega prometa 16.864 gld. Leta 1890. je štela že 1472 udov, in denarni promet je znašal 124.616 gld. Res je bil denarni promet to leto izredno velik, ker je družba sodelovala, da se odstranijo nasledki slabe letine, a tudi leto 1891. kaže lep denarni promet 108.367 gld. To leto je naša družba štela že 2086 članov, katerih število je naraslo do maja 1. 1892. na 2400.

Podružnic šteje družba naša do 45. Ker so v tem letu še nekatere prirasle in se v enomer še množe, je to gotovo vesel napredek. To množenje podružnic naše kmetijske družbe je pohvalno pozdravljati, kajti kolikor več jih bode, tem bolj bode naša družba krepka in sposobna koristiti našemu kmetijstvu. Z željo, da bi se to zgodilo, opominjam častite društvenike, da le po gaslu našega presvetlega cesarja »Viribus unitis« nam je mogoče uspešno in koristno delovati za naš kmetijski stan. Z vabilom, da se mi vsi zborovalci pridružijo, kličem »Bog živi našega presvetlega cesarja Franca Jožefa I. Slava! Slava! Živio! (Vsi zborovalci vstanejo in kličejo navdušeno presvetlemu cesarju »Slava« in »Živio«.)

Vladni zastopnik c. kr. vladni svetnik Rüling pl. Rüdingen pravi, da si šteje v veliko čast, da ga je blagovoli visokorodni gospod deželni predsednik, kateri je službeno zadržan, odposlati kot zastopnika vlade k zborovanju velevažnega društva za kmetijstvo dežele. Gospodje zborovalci, pravi, naj bodo uverjeni, da bode obravnavam z vso pazljivostjo sledil, in izraža željo, da bi se obravnave ter tudi vsi danes storjeni sklepi dobro izvršili.

Deželni glavar gospod Oton Detela se zahvaljuje predsedniku kmetijske družbe za laskave besede, katere je njegovemu delovanju posvetil, ter zagotavlja njega, kakor tudi vse častite člane kmetijske družbe, da bode kakor doslej i nadalje zmerom rad in z veseljem delal v prosep kmetijstva na Kranjskem. (Dobro-klici.)

Tajnik gospod Gustav Pirc naznani, da zastopa kmetijske družbe v Opavi, Solnogradu, Trstu in Gorici gospod predsednik cesarski svetnik Murnik, Dunajsko kmetijsko družbo gospod podpredsednik Jos. Fried. Seunig, kmetijske družbe v Levovu, Celovci, Zagrebu in Gradci pa društveni tajnik gospod Gustav Pirc.

O delovanju glavnega odbora l. 1891. poroča društveni tajnik gospod Pirc tako le: Slavni zbor! Uže zadnjemu »Kmetovalcu« je bilo pridejano upravniško poročilo glavnega odbora c. kr. kmetijske družbe kranjske, zatorej mi pač ni treba zelo obširno o njegovem delovanju poročati. Pristavil bodem temu poročilu le nekatere besede. Uže lansko leto pri občnem zboru naše družbe se je gospod družbeni predsednik spominjal dne 17. marcija 1891. l. umrlega gospoda dr. Josipa Poklukarja, deželnega glavarja kranjskega, državnega in deželnega poslanca, predsednika za pogozdovanje Krasa, člana glavnega odbora kmetijske družbe itd., moža, ki je izredno veliko storil za našo družbo in za kmetijstvo naše dežele sploh. Dne 27. marcija 1891. l. pa je preminul v Gradci naše družbe častni član grof Frančišek Meran, prezaslužen pospeševatelj kmetijstva in sin nepozabnega nadvojvode Ivana, kateri je bil naši družbi prvi in edini pokrovitelj in, resnično rečeno, nje pravi preporoditelj. Izgubili pa smo tudi člana glavnega odbora, upokojenega davkarskega nadzornika gospoda Luko Robiča, kateri je mnogo let jako marljivo deloval v naši družbi in posebno izvrstno posloval v davčnih rečeh, katerim je bil izredno vešč. Ne dvomim, da občni zbor pritrdi mojemu nasvetu, naj v znamenje sožaljenja za imenovane kakor tudi v poročilu navedene druge člane vstanejo zborovalci. (Ves zbor vstane.)

Slavni zbor! Letošnje leto je preteklo 125 let, odkar je presvetla cesarica Marija Terezija ukazala, da se za kranjsko deželo ustanovi društvo za poljedelstvo. Ako prištevamo temu številu obstanek znanstvenega društva »Academia operosorum«, iz katerega je naša kmetijska družba prav za prav nastala, praznujemo lahko ob enem 200letnico naše c. kr. kmetijske družbe kranjske. Občni zbor je sklenil praznovati 125letnico obstanka naše družbe s splošno deželno kmetijsko in obrtniško razstavo. A mnogo ovir je, da je ni mogoče prirediti ne to, ne prihodnje leto, pač pa bode leta 1894. Vender pa je naš današnji občni zbor kmetijske družbe prazničen po ogromni udeležbi častitih gospodov članov. Tako mnogobrojne udeležbe pri občnem zboru še nikdar ni bilo, odkar obstoji kmetijska družba, in to kaže, kako lepo napreduje naše društvo, katero je proti prebivalstvu naše dežele glede članov najštevilnejše mej kmetijskimi družbami v širni Avstriji. (Dobro! Dobro!)

V letošnjem upravniškem poročilu glavnega odbora smo prvičkrat priobčili podružnice, njih predsednike in število članov posameznih podružnic, kajti ravno število podružnic in njih članov kaže delovanje vsega društva. Glavni odbor je z ozirom na drugačne časovne razmere sedaj, ko je splošna ljudska omika prodrla v vse slojeve prebivalstva, gotovo za prospeh družbe in kmetijstva našega pravo pogodil, da je težišče svojega delovanja preložil iz osrednjega odbora v podružnice in da se v največ rečeh smatra le za izvrševalni skupni organ podružnic. V tem smislu prenamerjena družbena pravila, po katerih je mogoče ustanoviti podružnico povsod, koder se zgledi 20 članov, niso malo pripomogla do lepega razcvetanja družbe.

Najbolje, kolikor je sploh opazovati, delujejo male, tako zvane farne podružnice. Glavni odbor vsegdar z veseljem izvršuje predloge podružnic in radostno podpira njih sklepe. Vzprejel se je v poročilo glavnega odbora tudi statistični izkaz, da se vsaj za dobo zadnjih desetih let izkaže, koliko je napredovala kmetijska družba po članih in v denarnem prometu.

Kar se tiče delovanja glavnega odbora, je pred vsem omenjati, da se je obrnil do slavne c. kr. vlade, naj bi od kraja ne postopala prestrogo po vseh okrajih dežele pri izvršitvi

zakona za povzdigo živinoreje in naj bi na to opozorila c. kr. okrajna glavarstva. V okrajnem glavarstvu Kranjskem in Radovljskem se lahko zastran licencevanih bikov plemenjakov strože postopa, ker tam je dosti pripravne živine, po drugih okrajih pa, koder še zelo primankuje za to sposobnih bikov plemenjakov in si jih občine niso mogle priskrbeti brez velikih žrtev, naj se za prvo leto nekoliko spregleda in postopa menj strogo. Pa uže govorica, da bode izšla postava za povzdigo živinoreje, in nje priobčenje po časniki, storilo je, da je danes v kranjski deželi uže za tretjino več bikov plemenjakov, nego jih je bilo preje. Uvideli so namreč govedorejci in kmetovalci sploh, da, ako jim tudi napravljiva nova postava za povzdigo živinoreje mnogo sitnosti in žrtev, pa je korist neizmerno velika in da bode govedoreja pri naših ugodnih živinorejskih razmerah kmalu zaslovela preko deželnih mej, kakor je konjereja uže daleč čez meje naše kronovine na glasu. Pri konjereji so se dosegli uspehi zgolj s strogimi naredbami.

Razstav goveje živine misli glavni odbor letošnje leto prirediti pet, in sicer najprej v Kočevji, v Novem Mestu in v Ilirski Bistrici, ker teh živinskih razstav zaradi bolezni na parkljih lanske leto ni bilo, druga dva kraja bode pa glavni odbor še določil. — Da bi se v Črnomaljskem okraji napravila ameriška trtnica, na to je glavni odbor deloval pri slavni c. kr. vladi, ki je pa sporočila, da doslej še ni bilo mogoče najti pripravnega prostora za napravo trtnice, pa se bode v kratkem zgodilo.

Podkovska šola c. kr. kmetijske družbe je enako delovala, kot prejšnja leta. Bilo je v šoli ravno toliko učencev, kolikor prejšnja leta, in sicer se jih je prijavilo k izkušnji 11 Kranjcev, 1 Korošec, 6 Štajercev in 1 Čeh.

Letošnjo pomlad došlo je glavnemu odboru jako mnogo naročil na sadno drevje, in odbor je bil mnenja naročitvam po mogočnosti ustreči, ker je prav, da ljudje sade drevje, dokler imajo veselje. Družba sama pa ni imela dovolj drevja svojega, in odbor ga je ukrenil dokupiti, zlasti hrušek mostnic. Uže po zimi (meseca svečana) je kupil odbor potrebno drevje, in sicer po poslanih vzorcih: Žalibog se prodajalec ni držal pogodbe, in sicer ne le, da je drevje poslal prepozno, ampak poslano ni bilo prav nič podobno vzorcem in najlepše komaj tako, kakeršno družba v svoji drevesnici zameta. To je prizadelo odboru neizmerno veliko skrbi, ker mu je bilo rešiti svojo čast in dano obljubo naročnikom udom. Dasi smo pozvedovali po vseh znanih drevesnicah in sem sam šel osebno drevja iskat v znane štajarske drevesnice, ni ga bilo mogoče dobiti takega, ki bi zadostovalo. Odbor je pa uže sedaj ukrenil, da bodo prikrajšani naročniki se to jesen odškodovani. Vsa reč je jako neprijetna in je gotovo škodovala ugledu družbe, vender mora vsak nepristranski priznati, da krivda ne zadeva prav nič odbora, kateri je imel najboljšo voljo vsem ustreči ter vse poskusil, da se ogne veliki nepriklji. Častiti gg. udje naj torej oprostite ta neljubi dogodek, ki se ne bode več ponavljal ter se bode po mogočnosti popravil. (Dalje prih.)

Vabilo

na občni zbor kmetijske podružnice v Novem Mestu, kateri bode v četrtek dne 7. julija t. l. ob 2. uri popoldne v dvorani mestne hiše v Novem Mestu.

VZPORED:

- 1.) Poročilo odposlanca o občnem zboru c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani in o vzprejetih podružničnih predlogih.
- 2.) Volitev načelnika.
- 3.) Volitev dveh odbornikov v pomnoženi odbor.
- 4.) Poročilo o poskusnem vinogradu za ameriške trte v Beli Cerkvi.
- 5.) Nasveti in prosti govori posameznih udov.

V Novem Mestu dne 25. junija 1892.

Odbor.